

Η εξέλιξη της πιστοποίησης της ολοκληρωμένης διαχείρισης περνά μέσα από την σύγχρονη τεχνολογία

Ο Γιάννης Καλτσής, διευθύνων σύμβουλος της PROTYPON, είναι γεωπόνος, απόφοιτος του Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών, με μάστερ στο Μάρκετινγκ Τροφίμων και τη διασφάλιση ποιότητας από το Imperial College του Λονδίνου. Είναι σύμβουλος επιχειρήσεων του αγροδιατροφικού τομέα με πολυετή εμπειρία σε συστήματα πιστοποίησης και στη σύνταξη επενδυτικών προγραμμάτων.

Η ολοκληρωμένη διαχείριση δεν είναι τίποτα άλλο από ένα σύστημα παραγωγής και ένα εργαλείο οργάνωσης μιας ομάδας παραγωγών, το οποίο αν εφαρμοσθεί σωστά, μόνο πολλαπλά οφέλη έχει να προσφέρει, τόσο για τον καταναλωτή, όσο και για τους παραγωγούς

Συμπληρώνονται σχεδόν 20 χρόνια από τότε που γεννήθηκε η ιδέα της πιστοποίησης της πρωτογενούς παραγωγής στο χωράφι με τρόπο επίσημο, τεκμηριωμένο και φυσικά με την υιοθέτηση ενός προτύπου απαιτήσεων. Το εθνικό πρότυπο ολοκληρωμένης διαχείρισης καλλιεργειών AGRO 2, καθώς και το πρωτόκολλο παραγωγής GLOBALGAP, το οποίο είναι εμπνεύσεως και απαίτησης των ευρωπαϊκών αλυσίδων σούπερ μάρκετ, αποτέλεσαν όλα αυτά τα χρόνια τη συντριπτική πλειονότητα των πιστοποιητικών που έχουν εκδοθεί στον αγροτικό τομέα.

Αν κάναμε λοιπόν μια ιστορική αναδρομή, θα διαπιστώναμε ότι η ολοκληρωμένη διαχείριση στην Ελλάδα, και γενικότερα η διαδικασία της πιστοποίησης, πέρασε από διάφορα στάδια εξέλιξης και ανάπτυξης. Αν και από τα πρώτα κιόλας χρόνια διαπιστώθηκε, ακόμη και σε κρατικό επίπεδο, η χρησιμότητά της και τα οφέλη που θα είχε σε επίπεδο παραγωγού, ελάχιστοι ήταν οι παραγωγοί και οι επιχειρήσεις του αγροτικού τομέα που μπορούσαν να αντεπεξέλθουν οικονομικά και να εφαρμόσουν αποτελεσματικά ένα πιστοποιημένο σύστημα ολοκληρωμένης διαχείρισης. Για τον λόγο αυτό, η διαδικασία είχε επικεντρωθεί αρχικά σε καθαρά εξαγωγίμα προϊόντα, όπως επιτραπέζια σταφύλια, ροδάκινα, σπαράγγια κ.ά., για τα οποία η πιστοποίηση αποτελούσε και αποτελεί το «διαβατήριο» για τις εξαγωγές και πάλι βρίσκοντας εφαρμογή μόνο από τις πρωτοπόρες επιχειρήσεις του κάθε τομέα.

Στη συνέχεια όμως, και ειδικότερα στις αρχές της δεύτερης δεκαετίας εφαρμογής του συστήματος, η πιστοποίηση της ολοκληρωμένης διαχείρισης πέρασε έντονα στη φάση της «εφθαρίας». Η ύπαρξη στρεμματικής ενίσχυσης («ποιωτικού παρακρατήματος») σε καλλιέργειες όπως ελιά, βαμβάκι, σιτάρι, οδήγησε στη κυριολεξία σε μια «εκτόξευση» της αγοράς, με πληθώρα φορέων πιστοποίησης και συμβούλων και με αθρόα παραγωγή πιστοποιημένων παραγωγών, οι οποίοι στις περισσότερες των περιπτώσεων αγνοούσαν παντελώς τα προαπαιτούμενα της διαδικασίας. Στη συνέχεια, όμως, η αύξηση του αριθμού των πιστοποιημένων παραγωγών ήταν τόσο μεγάλη, που οδήγησε τελικά στην κατάργηση της επιδότησης, λόγω του αρκετά μειωμένου ποσού που αντιστοιχούσε σε κάθε πιστοποιημένο παραγωγό.

Πλέον, θεωρώ ότι η ολοκληρωμένη διαχείριση έχει περάσει στη φάση της «ενηλικίωσης». Αν κάναμε λοιπόν μια τεχνοκρατική προσέγγιση της διαδικασίας, θα διαπιστώναμε ότι η ολοκληρωμένη διαχείριση δεν είναι τίποτα άλλο από ένα σύστημα παραγωγής και ένα εργαλείο οργάνωσης μιας ομάδας παραγωγών, το οποίο αν εφαρμοσθεί σωστά, μόνο πολλαπλά οφέλη έχει να προσφέρει, τόσο για τον καταναλωτή, όσο και για τους παραγωγούς,

όπως: α) προστασία της υγείας του καταναλωτή, διότι τα πιστοποιημένα προϊόντα είναι ασφαλή για κατανάλωση και διαθέτουν τις αντίστοιχες εργαστηριακές αναλύσεις, β) συνεχή εκπαίδευση, ενημέρωση και έλεγχο των πιστοποιημένων παραγωγών και γ) τεκμηριωμένη προστασία του περιβάλλοντος από την ορθολογική χρήση εισροών (φυτοφαρμάκων και λιπασμάτων) καθώς και από τη διενέργεια αναλύσεων εδάφους και φύλλων.

Ο υψηλός βαθμός δυσκολίας που παρουσιάζει η εφαρμογή ενός συστήματος ολοκληρωμένης διαχείρισης έναντι άλλων συστημάτων ποιότητας, π.χ. ISO 22000, ISO 9001, έγκειται στο γεγονός ότι η πιστοποίηση είναι ομαδική και οι εμπλεκόμενοι είναι πάρα πολλοί και κυρίως οι παραγωγοί, οι οποίοι είναι οι άμεσοι εκτελεστικοί φορείς της παραγωγικής διαδικασίας. Σημαντικός εμπλεκόμενος στην όλη διαδικασία είναι και ο τοπικός επιβλέπων γεωπόνος, ο ρόλος του οποίου σε ένα σύστημα ολοκληρωμένης διαχείρισης είναι αυτός του επιστημονικά υπεύθυνου για τη συνταγογράφηση των επεμβάσεων που πρέπει να γίνουν στο κάθε εγγεγραμμένο αγροτεμάχιο. Σημαντικός επίσης είναι και ο ρόλος του φορέα πιστοποίησης, ο οποίος έρχεται ουσιαστικά να επικυρώσει με τον πιο επίσημο τρόπο τον βαθμό συμμόρφωσης μιας ομάδας παραγωγών ή μιας επιχείρησης με ένα συγκεκριμένο πρότυπο απαιτήσεων (AGRO 2, GLOBALGAP, ISO 22000 κ.ο.κ.), μέσα από τη διαδικασία της πιστοποίησης.

Ο τρόπος, όμως, που μπορεί κάθε φορά να καλυφθεί η απαίτηση ενός προτύπου π.χ η ιχνηλασιμότητα των προϊόντων, ποικίλει μεταξύ ομοειδών πιστοποιημένων προϊόντων ή επιχειρήσεων. Εκεί ακριβώς έγκειται και η κρισιμότητα του ρόλου του συμβούλου ποιότητας,

ο οποίος θα πρέπει να σχεδιάσει και να αναπτύξει ένα σύστημα ολοκληρωμένης διαχείρισης το οποίο να είναι πλήρως προσαρμοσμένο και λειτουργικό στις ανάγκες της κάθε καλλιέργειας και της κάθε ομάδας παραγωγών και κυρίως πραγματικό. Ταυτόχρονα θα πρέπει ένα σύγχρονο σύστημα ολοκληρωμένης διαχείρισης καλλιεργειών να αποτυπώνει σε μια ομάδα παραγωγών πλήρως όλες τις παραπάνω απαιτήσεις όχι απλά σε μια στεία περιγραφή διαδικασιών, αλλά να χρησιμοποιεί όλα εκείνα τα σύγχρονα μέσα που προσφέρει η τεχνολογία (π.χ. ERP, softwares, barcodes, GIS, QR-codes), προκειμένου να συμβάλει άμεσα και καθοριστικά στην αποτύπωση μιας παραγωγικής διαδικασίας σε πραγματικό χρόνο.

Σε αυτή την περίπτωση, λοιπόν, το εφαρμοζόμενο σύστημα ολοκληρωμένης διαχείρισης δεν βρίσκεται κλεισμένο σε ένα τσουλάπι, αλλά αποτελεί την «καρδιά» λειτουργίας της κάθε ομάδας παραγωγών, η οποία μπορεί οποιαδήποτε στιγμή να αποδείξει και στον οποιονδήποτε τη συμμόρφωση των προϊόντων της και των παραγωγικών διαδικασιών της με τις απαιτήσεις των προτύπων πιστοποίησης, παράγοντας μετρήσιμα αποτελέσματα τα οποία θα αποτελούν εργαλείο συνεχούς βελτίωσης για την κάθε ομάδα παραγωγών.

Η χρήση, λοιπόν, της τεχνολογίας και ειδικότερα των «έξυπνων λογισμικών», τα οποία μπορούν να αποτυπώσουν σε πραγματικό χρόνο την παραγωγική διαδικασία, αποτελούν ουσιαστικά μονόδρομο προκειμένου ένα σύστημα ολοκληρωμένης διαχείρισης να αποτελέσει πολύτιμο εργαλείο για τον κάθε εγγεγραμμένο παραγωγό και ταυτόχρονα να προσδώσει την απαραίτητη προστιθέμενη αξία και ποιότητα στα παραγόμενα αγροτικά μας προϊόντα.

